

ZHODNOCENÍ VEGETAČNÍHO KRYTU V BOTANICKÉ LOKALITĚ „VALOVA TRATĚ“ U HRADCE NAD SVITAVOU

Evaluation of the vegetation cover on the botanical locality
„Valova trať“ near Hradec nad Svitavou
(Hradec on Svitava river)

Jitka MÁLKOVÁ

Pedagogická fakulta, Univerzita Hradec Králové, katedra biologie,
Rokitanského 62, 500 03 Hradec Králové,
e-mail: jitka.malkova@tiscali.cz, 466 264 906

Příspěvek hodnotí vegetační kryt ve významném krajinném prvku (VKP) č. 50 „Valova trať“, který se nachází východně od obce Hradec nad Svitavou. Zhodnocení vegetace je provedeno z pohledu ochrany a ekologických nároků, reprezentativnosti a zachovalosti biotopů a managementu. Travní porosty na vápenitém podloží ve VKP č. 50 jsou sice druhově poměrně bohaté (na ploše 13 958 m² bylo určeno v 129 cévnatých druhů rostlin), ale jsou silně degradované a s vysokým počtem i pokryvností ruderálů. Základní příčinou současného stavu je nesečení a ruderalizace, blízká skládka, splachy z pole, zavlékání druhů viatickou migrací z blízké železniční trati, pěšími a traktory, mechanické narušování. Pro zachování přirozené diverzity (přesněji pro její obnovu) je vhodné pravidelné kosení s odstraňováním travní hmoty (v termínu před vysemeněním převahy ruderálních druhů). Zároveň je žádoucí odstranit nepůvodní druhy, hlavně invazivní (*Solidago canadensis*).

Klíčová slova: VKP, Valova trať, zhodnocení vegetace, antropické narušení, management

Příspěvek hodnotí současný stav vegetačního krytu ve významném krajinném prvku (VKP) č. 50 „Valova trať“, který se nachází v průlomovém údolí V od obce Hradec nad Svitavou (foto 1).

Jedná se o S orientovanou stráň (s průměrným sklonem 30 stupňů), leží kolmo na železniční trať. Převýšení je do 10 m a v horních partiích je nadmořská výška 438 m. Lokalitu obklopuje z J pole, na Z sousedí se železniční tratí, na V je ruderály zarostlá výsypka, na S je v údolí ruderální plocha s odvodňovacím kanálem, prašnou polní cestou a dále navazuje jižně orientovaná protilehlá stráň krytá nesekanými travními porosty s náletem (obr. 1).

VKP (o rozloze 13 958 m²) se nachází v okrese Svitavy, mapový list 14-34-23, leží zejména na p.p. 1561 (louka o rozloze 13 746 m²) a částečně na p.p. 1608 (pastvina). Řešená oblast náleží do geomorfologického celku Svitavská pahorkatina, kterou tvoří opukové hřbety. Podnebí je mírně teplé a poměrně vlhké: průměrná teplota je kolem 7 °C a srážky cca 750 mm. Hlavním půdním typem jsou typické kambizemě. Území spadá do mezofytika, fyto geografického okresu 63 Českomoravské mezíhoří, do bioregionu 1.39 (Svitavský bioregion). Vegetační stupeň je suprakolinní a potenciální klimaxovou vegetaci

by tvořily bikové bučiny svazu *Luzulo-Fagion*. Kosená přirozená travní společenstva byla či ještě jsou druhově bohatá s výskytem význačných taxonů a proto byla některá území vyhlášena za chráněná. Příkladem je VKP č. 50 (vyhlášený dle zákona 114/92 Sb. referátním ŽP MěÚ Svitavy 31.1.1994) se dvěma význačnými druhy (ČÍŽKOVÁ 1992): **zvonečník hlavatý pravý** (*Phyteuma orbiculare subsp. orbiculare*), jež je silně ohroženým druhem podle práce PROCHÁZKA et al. (2001) a **hořec brvitý** (*Gentianopsis ciliata*), který je ve stejné práci v kategorii ohrožený C3.

Po detailním průzkumu lokality (17.9.2004) bylo provedeno zhodnocení stavu ekosystémů z pohledu reprezentativnosti a zachovalosti biotopů dle práce CHYTRÝ a kol. (2001) a dle ekologických nároků k základním ekologickým faktorům dle práce ELLENBERG a kol. (1992). Nomenklatura cévnatých druhů je podle Kubáta (KUBÁT et al. 2002).

Lokalita je řadu let ponechána ladem a travní porosty degradují a ruderalizují (MÁLKOVÁ 2004). Ohniskem šíření nežádoucích nepůvodních druhů je především ruderalizovaná blízká skládka (sousedí s VKP na východě) a opuštěná plocha v údolnici (S) – obr. 1. Negativně se projevuje i eutrofizace ploch v důsledku splachů z pole (na J). Souběžně s trati (cca 15 m od vysokého náspu) je silně ruderalizovaný porost rozježděn traktory (cesta na sousední pole). Zde je také malá skládka organického materiálu. Vyježděné koleje od traktorů jsou i uprostřed svahu. Pěšimi je vyšlapáno několik stezek (především k pěstovanému konopí). Poházeny jsou místy odpadky, hlavně plastové lahve. Na více místech se objevuje nálet dřevin. Uprostřed stráně je remíz s dominantním *Alnus glutinosa* a s ostružiníky v okolí, na V konci převládá v remízu *Populus tremula*, vysazen zde byl jeden stromek nepůvodního druhu *Aesculus hippocastanum* (obr. 1). Místy byly nalezeny juvenilní dřeviny: *Prunus spinosa*, *Rosa* sp., *Crataegus* sp., *Rubus* sp.

Určeno bylo 129 cévnatých druhů rostlin, ale nebyly potvrzeny dříve udávané význačné taxony. Dle ústního sdělení p. Gregorové z odboru ŽP MěÚ Svitavy se tyto taxony vyskytovaly na V okraji VKP blízko skládky. Ekologický rozbor nalezených taxonů ukázal, že většina původních druhů byla heliofilních, mezofilních až suchomilných a preferovala půdy neutrální nebo bazické s nízkou zásobou dusíku. Ale většina nepůvodních taxonů je nitrofilních, např. *Tripleurospermum inodorum*, *Cirsium arvense*, *C. vulgare*, *Balota nigra*, *Tanacetum vulgare*, *Carduus acanthoides*, *Armoracia rusticana*, *Urtica dioica*, *Aegopodium podagraria*, *Artemisia vulgaris*, *Lamium album*, *Arctium tomentosum*, *Taraxacum* sect. *Ruderalia*, *Sambucus nigra*. Z invazivních druhů se šíří *Solidago canadensis* (obr. 2), na 4 okopávaných ploškách bylo pěstováno 13, většinou vzrostlých, rostlin *Cannabis sativa* (obr. 3). Porosty náleží dle práce CHYTRÝ a kol. (2001) do biotopu T1.1 (mezofilní ovsíkové louky svazu *Arrhenatherion elatioris*) – suchá varianta, neboť z diagnostických (dále dg) druhů se často vyskytují: *Campanula patula*, *Knautia arvensis*, *Cerastium holosteoides*, *Heracleum sphondylium* a *Achillea millefolium*. Porosty jsou málo reprezentativní: degradované, ruderalizované a místy přechodové. Přechází do T4.2 (mezofilní bylinné lemy svazu *Trifolion medii* s dg taxony: *Trifolium medium*, *Astragalus glycyphyllos*, *Agrimonia eupatoria*, *Fragaria vesca*), sporadicky na nejsušších mělkých půdách v horní části svahu do T5.5 (trávníky svazu *Hyperico perforati-Scleranthion perennis* s dg druhy: *Agrostis capillaris*, *Dianthus deltooides*, *Lychnis viscaria*, *Thymus pulegioides*).

Závěr

Z výše uvedených důvodů vyplývá, že celková reprezentativnost i zachovalost travních porostů ve VKP je velmi nízká. Hlavní příčinou neutěšeného stavu je nesečení

a ruderalizace, dále splachy z pole, zavlékání druhů, včetně invazivních – *Solidago canadensis* a kulturních – *Cannabis sativa*, *Aesculus hippocastanum*. Negativní roli hrají i vatická migrace ze sousední železniční trati, zavlékání antropofyt pěšími a traktory (ty navíc způsobují i silné mechanické poškození), na jednom místě pod tratí je také nepovolená skládka organického materiálu.

Pro zachování přirozené diverzity (přesněji pro její obnovu) doporučuji pravidelné kosení s odstraňováním travní hmoty (v termínu před vysemeněním převahy ruderalních druhů). Lze souhlasit i s případnou pastvou, zejména ovcí. Vhodné by bylo odstranit nepůvodní druhy – hlavně invazivní (*Solidago canadensis*) a ideální by byla rekultivace blízké skládky.

Summary

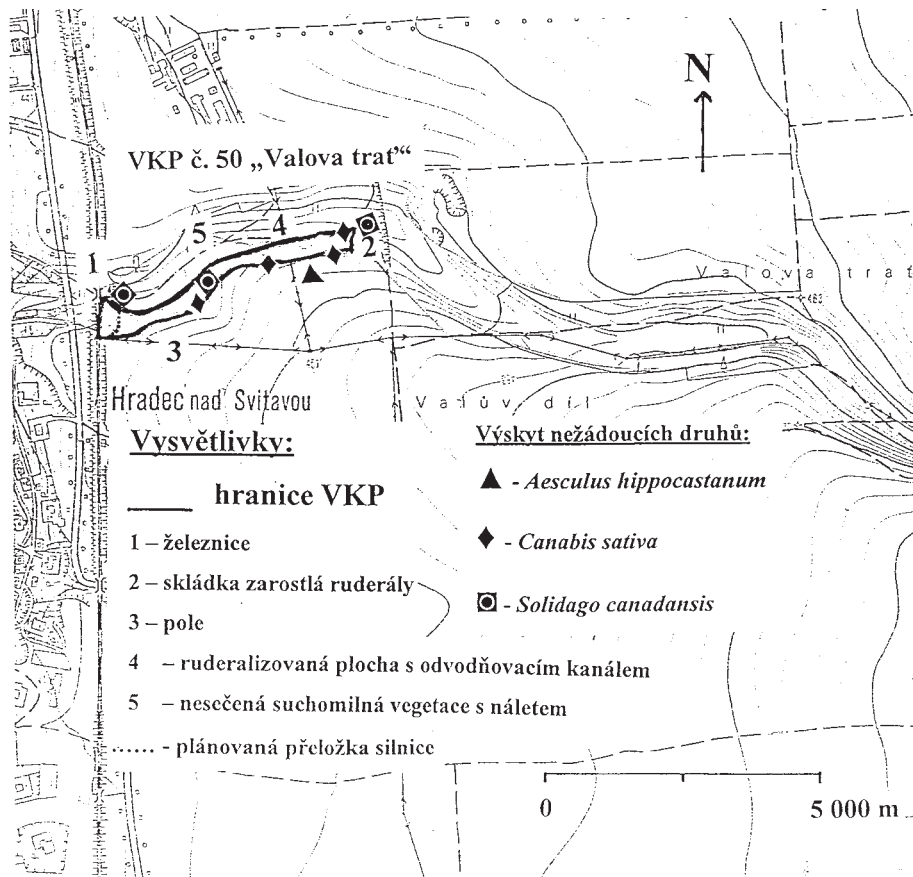
The present contribution evaluates the vegetation cover in the important landscape element No. 50 „Valova trať“ (ILP) which is situated eastwards from the municipality Hradec on Svitava river. The evaluation of the vegetation is carried out from the point of view of the species protection, their ecological requirements, preservation, and representation of biotopes and management. Grass stands on calcereous subsoil in ILP are relatively rich in species (on the area 13 958 m² there were found 129 vascular plant species), but they are degraded and with high number and high covering by ruderals. The main reason of the present state are mainly non-mowing and ruderalisation, near dump, further soil washing from field, species carrying off by vatic migration from the neighbouring railway track, by pedestrians and tractors, mechanical disturbance. For the maintenance of the natural species composition (more precisely for its renewal) the authoress recommends regular mowing with removal of grass mass (in term before the seeding of prevailing ruderal species). It might be suitable to remove non-autochthonous species, mainly those of invasive character (*Solidago canadensis*).

Literatura

- ČÍŽKOVÁ, 1992: Valova trať. *m.s. Inventarizační průzkum, Depon. In: odbor ŽP MěÚ Svitavy.*
- ELLENBERG, H. [eds.], 1992: Zeigerwerte von Pflanzen in Mitteleuropa. *Scripta Geobot. Göttingen*, 18: 1-225.
- CHYTRÝ, M., KUČERA, T. et KOČÍ, M. [eds.], 2001: Katalog biotopů České republiky. *Interpretační příručka k evropským programům Natura 2000 a Smaragd, AOPK ČR, Praha.*
- KUBÁT, K., HROUDA, L., CHRTEK, J. jun., KAPLAN, Z., KIRSCHNER, J., ŠTĚPÁNEK, J. [eds.], 2002: Klíč k úplné květeně České republiky. *Academia, Praha.*
- MÁLKOVÁ, J., 2004: Zhodnocení vegetačního krytu v botanické lokalitě „Valova trať“ u Hradce nad Svitavou. *m.s. Biologické hodnocení, Depon. In: odbor ŽP MěÚ Svitavy.*
- PROCHÁZKA, F. [ed.], 2001: Černý a červený seznam cévnatých rostlin ČR (stav v r. 2000). *Příroda, Praha*, 18:1-166.

+ foto v barevné příloze

Došlo: 14.12.2004
Recenzováno

Obr. 1.: Lokalizace VKP 50, místo plánované přeložky silnice a vymapování nepůvodních druhů.

Fig. 1.: Localization of ILE 50, place of the planned move of the road and mapping of non-autochthonous species.

Obr. 2.: Detail invazivního *Solidago canadensis* přímo ve VKP.
Foto J. Málková.

Fig. 2.: Detail of invasive *Solidago canadensis* directly in the ILE.
Photo by J. Málková.

Obr. 3.: *Cannabis sativa* – detail. Foto J. Máková.

Fig. 3.: *Cannabis sativa* – detail. Photo by J. Máková.